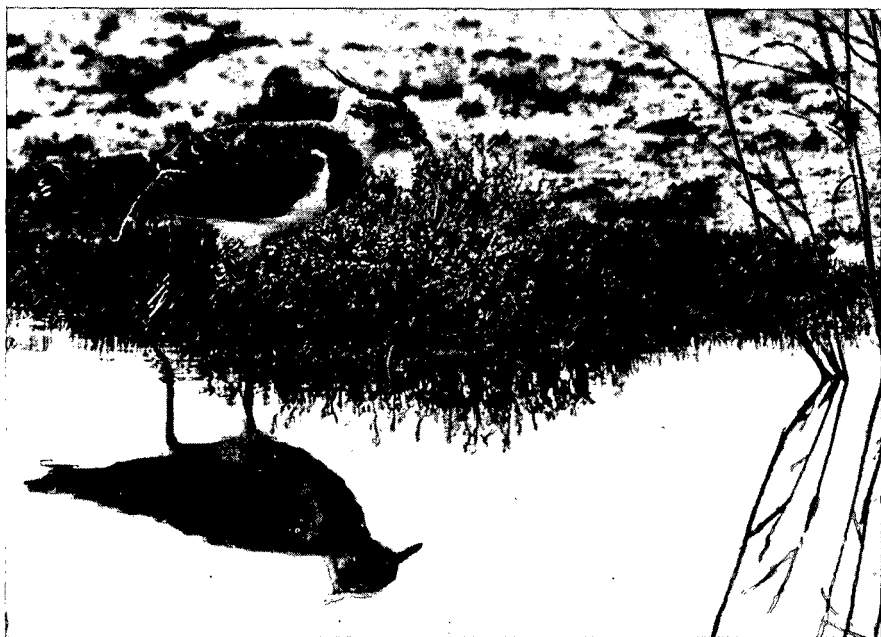

Kievitentrek het jaar rond (maart 1964 - februari 1965), vooral aan de kust. Dl. III.

De waarnemingen in het najaar.

Tot het einde van september bleef de combinatie Gallacher/Jansen/de Nie/Vlek op het Zuiderhaven-hoofd waarnemen. De gegevens van het Meyendelonderzoek wonnen nog aan volledigheid, omdat vanaf begin september de vinkenbaan (Ringstation Wassenaar) in actie kwam, waar zeer ervaren ornithologen als M. J. Tekke en Dr. K. Waldeck werken. De vinkenbaanwaarnemingen worden nl. in het Meyendelverslag verwerkt, wat de waargenomen trek betreft. Op 2 september was de wind vrij langdurig OZO (3 B) en er werd dan ook kievitentrek gesignaleerd in Meyendel* op de vinkenbaan nl. 79/8 ex. De 3e was er lange tijd ZO wind (3 B), de trek bevatte 121/4 kieviten in Meyendel*. Op de 5e zag men in Meyendel* bij ZO wind 7 trekkers, op de 6e 2, de wind draaide van ZZW naar NW, dus zijwind. Pas op 13 september werden weer trekkende kieviten gezien, bij OZO wind 9 ex. op 2 kavels*. Op 14 september was er opnieuw ZO wind, die later ZW werd. Een totaal van 314 ex. werd op de vinkenbaan geteld*. De 15e trok er 1 ex. door (wind ZW, 5 B), de 19e werden in twee kavels 15 ex. gezien bij opnieuw krachtige ZW wind. Op de 20e trokken bij matige tot vrij krachtige NW wind 51 kieviten door, mogelijk uit Engeland teruggekomen. Lack vermeldt nl. radarbeelden van vermoedelijk steltlopers, die ook in september nog naar het continent teruggingen, kieviten vermeldt hij niet, maar hij giste ook maar. Op 23 september bij ZO wind nam F. Jansen 's morgens om 8 uur 12 kieviten waar te Scheveningen, || ZW gaande. De 24e was er weer ZO wind (3 B). Aan de Buitenhaven nam Hein Rijven in gezelschap van Mr. J. Kist van 0815-0945 40/8 ex. waar, die || ZW gingen. De 25e was de wind hier en daar oostelijk, prompt trokken er in Meyendel* 324/4 kievten door. Hier was de wind tijdelijk nihil, later draaierig en in Valkenburg veranderlijk, alle omstandigheden die trek overzee verhinderen. Ook F. Jansen zag die dag kieviten, 45/4 || ZW en 20 zuidelijk, alles in de Oostduinen. De 26e was er ook trek in Meyendel*, 105, op enkele plaatsen was de wind ZO, maar in Ypenburg was het windstil. De 27e zaten er in Meyendel 50 ex., mogelijk trekkers uit Engeland, de wind was westelijk ('s middags WNW. De 29e trokken er bij windstilte in Meyendel* 40/3 ex. door, hier en daar was de wind ZZO. Jansen noteerde te Scheveningen 45/3 ex. || ZW. Op 3 oktober was de wind NO, 3 B. F. Jansen noteerde van 0745-0815 1 ex. || NO en 14/3 || ZW. Ook in Meyendel was er trek, nl. 106/4, maar de wind was 's middags vrij krachtig, onder welke omstandigheden althans een deel van de trek overzee stagneert. Op 4 oktober gingen er volgens H. Rijven van 0700-0910 bij oostenwind, 3 B, 18/5 kieviten || ZW. Ik noteerde op 2,5 km van de kustlijn van 1045-1115 5/2 ex. || ZW. In Meyendel* werden 105/9 ex. trekkend genoteerd, ook || ZW. Pas de 11e werden weer 4 kieviten in Meyendel* opgemerkt bij Z, maar in Noord-Holland ZO wind (3 B). De 13e 20 ex. in Meyendel*. De wind was 's morgens ZZO hier en daar, op Ypenburg heerste windstilte. De 14e was de wind te De Bilt ZZO, er werden in Meyendel* 32 trekkende ex. geteld met ZZW wind. Bij deze wind hebben de WNW gaande kieviten toch zijwind, ook de westtrek heeft een zeer ongunstige wind. De 17e was een echte trekdag met 427 trekkers, meest groepjes van 8-20, maar ook twee van resp. 100 en 50. Dit was in Meyendel*, evenals de waarnemingen van de 18e, toen er 398 kieviten || ZW werden genoteerd. Op beide dagen was de wind uit noord-westelijke richting, dus zijwind, bij welke winden immers de kieviten niet in zee gaan. Het is begrijpelijk, dat de kieviten bij westelijke winden gingen trekken, omdat er sedert het begin van de maand nauwelijks nog geschikte noordoostelijke of oostelijke winden waren geweest. Ik zelf nam de 18e tijdens uren lange waarneming te Scheveningen vlak aan de kust geen enkele kievit waar. De trek verliep meer landinwaarts. Ook elders was er behoorlijke trek. Volgens het trio Belterman-Bloem-Margadant (Vogeljaar 13, p. 515): 'overall trek'. De 17e en 18e waren resp. zaterdag en zondag, zodat men niet kan zeggen, of de trek toen werkelijk sterker was dan de vorige dagen. Bovendien trekken kieviten bij zijwind volgens mijn ervaring veel midden op de dag, wanneer ze dus ook eerder worden opgemerkt. Wel was het weer de 16e en de 17e onweersachtig en dit weer stimuleert de trek zeer. De 19e was de wind een groot deel van de dag ZO en was er volgens Belterman c.s. op diverse plaatsen kievitentrek¹⁾. Te Scheveningen nam ik die morgen geen trek

¹⁾ De 18e-21e was er flinke temperatuurdaling, de 19e en 20e, resp. tot aan en beneden het vriespunt; dit heeft waarschijnlijk veel trek veroorzaakt.

Jonge kievit in september

Foto F. P. J. Kooymans

waar, maar de wind was oost en dan gaan naar bekend de kieviten ultrahoog over. In Meyendel* werd 239/7 genoteerd. Aat Andriessen die tussen 8 en 11 uur een tocht per auto maakte tussen Den Haag en Rotterdam, ook in het Westland, zag overal kievitentrek, in zuidelijke richtingen gaande. De wind was in dit gebied ZZO, 1 B. Er was een strook van windstilte langs de kust van Valkenburg tot Ypenburg. Wellicht is hier de trek gestopt. 's Middags zag Han Krug in Meyendel 80/3 kieviten || ZW gaan. Het was nog steeds windstil of de wind was heel zwak ZZO. Op de 21e was er met ZZO wind opnieuw trek in Meyendel*, nl. op de vinkenbaan 127/4 ex. De 24e was de wind NW. Er trokken in Meyendel* 103 kieviten door, het is mogelijk, dat dit na twee dagen met W winden trek uit Engeland terug was. Lack nam ook in oktober op een aantal dagen met radar oostwaartse verplaatsingen waar, hij vermeldde echter geen kieviten, raadde maar.

Op de 26e okt. brak er een periode met oostelijke winden aan. Deze eerste dag was de wind niet sterker dan 1/2 B en het was meest windstil. Ik nam elke namiddag tot de 30e één of meer uren waar, volgens Lack is er nl. ook vóór zonsondergang regelmatig kieviten trek, maar zag geen enkele kievit. Het was meest NO wind, zodat de trek, indien opgetreden, regelrecht de Noordzee ingegaan zal zijn. Vanaf de 28e was de lucht geheel bewolkt. Alleen de 28e werd in Meyendel* trek gesignaleerd, nl. 108/6 ex. Op 31 oktober zag Han Krug bij windstilte van 1410 tot 1415 op Staelduin bij Maasdijk 87/5 kieviten doortrekken naar het zuiden. In Meyendel* passeerden 9 kieviten. De 1e november was ik aan de Oosterschelde op Zuid-Beveland. Slechts 1 kievit passeerde langs de kust 's morgens van 0745-0945. Het was dan ook windstil met geheel bewolkte lucht en slecht zicht. Op 2 november stond ik geposteerd op Ellewoutsdijk aan de Westerschelde. Dit is een punt, waar veel trek zich concentreert. Het was geheel bewolkt, de wind was NW, dus zijwind, 2 soms 3 B. Van 0740-1010 zag ik 1 kievit die onbestemd uit de Westerschelde terugkwam. Een andere ging || W t. N en draaide || NW op de punt. Later kwam nog een troepje van 4 ex. uit zee terug, noordelijk het land in. Twee exemplaren kwamen || W t. N en gingen op de punt WZW zee in. Op 3 november was ik aan de ZO punt van de z.g. Zak van Zuid-Beveland, omdat het ONO wind was. Hier concentreert zich de trek met oostelijke winden in de vorm van retromigratie (verkeerde trek). Ik zag hier een groepje van 27 kieviten uit het westen komen evenwijdig aan de Scheldezeedijk. Een ander groepje (12) kwam na botsing op de oostelijke zeedijk terug en ging neer in het weiland. Een groep van plm. 300 kieviten en goudplevieren die niet te scheiden waren qua aantal, pleisterde hier reeds. Dit wees erop, dat er behoorlijke trek moet hebben plaats gehad, die nu echter niet te registreren was. Op 4 november was ik weer op een ander punt van het zo

interessante deltagebied, nl. aan de Oosterschelde bij Kattendijke en wel van 0715-0950. Het was geheel bewolkt en de wind was 4 B, ONO. Geen zon. Toch kwam er een troep van 22 Kieviten ZZW de Oosterschelde over, niet hoog. Even later kwam een kievit || NO en draaide met de bocht in de zeedijk mee tot || ONO. Later kwam een kievit die zo || WZW, resp. || ZW vloog. Van 3 tot 10 november waaiden er meest noordoostelijke, soms oostelijke winden. Ik ging enkele morgens en elke avond naar de kust te Den Haag, maar slaagde er niet in, ook maar een enkele kievit te zien trekken. Toch zijn er doorgetrokken. Op 6, 8 en 9 november werden er in Meyendel* resp. 16, 32 en 7 Kieviten trekkend geteld. Richtingen onbekend. De 28e trad er bij zuidwestelijke winden een temperatuurdaling op tot dicht bij het vriespunt, 8 trekkende Kieviten werden in Meyendel* gezien. Op 29 en 30 november vroomde het bij Z-ZO wind. Trek is toen niet gesignaleerd, waarschijnlijk wel opgetreden. Prof. Klomp toch deelt over deze periode na jarenlange waarnemingen bij Reeuwijk mee: 'Valt er in november of december, soms reeds in oktober, koude in, dan kan de zwerfende trek overgaan in rush-trek. Duurt deze koude kort, dan blijven nog vele achter. Is ze van langere duur en ook feller, dan kunnen de Kieviten in enkele dagen alle verdwenen zijn.' Lack zegt, dat in december de westwaartse trek over East Anglia slechts met oostelijke winden plaats vond in zijn waarnemingsjaren 1958-1962. Als er trek optreedt deze maand, is het vooral bij temperatuurdaling, meestal vorst. Precies weten wij het nog niet, want de zon komt laat op en daardoor kunnen waarnemers in de regel niet meer vóór het dagelijks werk gaan observeren.

De waarnemingen in de winter.

Gedurende november waren er nog overal Kieviten. Zo maakte ik op de 15e een tochtje Den Haag-Zoetermeer-Stompwijk-Zoeterwoude-Den Haag. Overal waren nog Kieviten, maar geen grote groepen. Op sommige plaatsen wel. Han Krug noteerde op 22 nov. plm. 500 ex. bij Maasland. Op 1 en 2 dec. was er vorst bij ZO tot NO winden. Op 13 dec. werd in Meyendel* trek gesignaleerd, 17 stuks, de wind was krachtig uit zuidwestelijke richtingen, er was sedert de 2e geen oostelijke wind meer geweest. Als oostelijke winden uitblijven, treedt er op de duur vanzelfsprekend toch trek op, dat is bekend uit Lacks radarwaarnemingen aan de oostelijke kust van Engeland. Op 18 december viel er weer vorst in. De 19e zag Han Krug nog honderden Kieviten tussen Woerden en Utrecht en de 20e zag ik op een tocht van Den Haag via Maassluis en Vlaardingen naar Schiedam ook nog veel Kieviten. De eerste dagen bedroeg de vorst te De Bilt niet meer dan 3° C. Op 22 december telde Norman van Swelm nog 100 Kieviten in de Madepolder te Loosduinen. Dezelfde dag noteerde hij trek boven het Zuiderpark te Den Haag, zo hoog, dat de Kieviten nog net te zien waren. De wind was NO, 2 à 3 B. Hij noteerde (alles || ZW): 15.15 uur 70/1, 120/1, 150/1 en om 15.30 uur: 30/1, 10/1. F. Jansen telde dezelfde dag in de Vlaardingerbroekpolder 130/2 Kieviten ZW gaand. Op 23 december zag Gerard Koops een troep van 125 Kieviten westwaarts gaan bij Waalsdorp, op 3 km van de kust en 105 ex. gingen || ZW te Scheveningen. Hij nam omstreeks 11 uur slechts een kwartier waar. De trek moet deze dag zeer sterk geweest zijn. De wind was ONO, 3 à 4 B. Ruud Vlek zag eveneens trek, twee toevallige waarnemingen. Om 12 uur 100 ex. || ZW en om 12.30 uur weer 50. Te De Bilt voor het nu 5°. Op 24 december nam de

vorst toe tot 7°. Toch nam Han Krug op een tocht van Den Haag naar Amsterdam hier en daar nog een enkele kievit waar in de buurt van Amsterdam. Op 25 december zag Koops nog een troepje van 6 Kieviten || ZW gaan op 5,5 km van de kustlijn. De wind was NO, zwak tot matig. Ondanks intensief waarnemen zag ik zelf geen kievitentrek meer. De 27e werden in Meyendel* nog 9/3 kievien trekkend waargenomen. De laatste kievit, waar ik van hoorde, was er één die op 28 december aan het Verversingskanaal te Den Haag werd waargenomen door Rijken en van Swelm. De vorst duurde tot 30 december en de minimumtemperatuur te De Bilt varieerde tussen —9 en —13° C.

Het is opvallend, dat de Kieviten die tijdens de vorst van 18-30 december gezien werden, alle bij wind uit de noordoostelijke sector || de kust vlogen. In de regel gaan ze dan volgens de radargegevens van Lack schuin op de kust de Noordzee over en wel meestentijds op grote hoogte. Het is waarschijnlijk, dat de aan de kust geziene Kieviten dieren betrof, die een min of meer WNW-NW gerichte normaalrichting hadden. Bij NO winden hebben zij dan de wind min of meer van terzijde en dit zal voor hen aanleiding zijn, om de kust te gaan volgen.

Op 31 december viel de dooi flink in, de temperatuur bewoog zich tussen +3 en +7° C. Op 1 januari zette de dooi door, evenals de 2e. Op de 3e januari was de wind gedurende een deel van de dag noordwest. Hieraan is het waarschijnlijk te danken, dat Peter Lina op de De Beer alweer Kieviten terug zag gaan. Hij was een hele dag op excursie en zag daar 3 Kieviten || NW vliegen. Dit zijn vermoedelijk dieren geweest die alweer uit Engeland zijn teruggekeerd en vanwege de zijwind de gidslijn zijn gaan volgen, zoals dit ook later met ZO wind zo-

veel voorkomt (cf. De Lev. Natuur febr. 1965). Dit is wel een zeldzaam voorbeeld, hoe snel kieviten kunnen reageren op een temperatuurstijging die na voorafgaande vorst plaats vindt. Hij deed zijn waarneming omstreeks het middaguur.

Alleen op 2 en 4 januari kwam de thermometer nog onder het vriespunt. Van 5-19 januari bleef de temperatuur boven nul. In hoeverre er in deze dagen nog kieviten in ons land zijn teruggekeerd, is verborgen gebleven. Op 3 januari zag ik op een tochtje Nootdorp-Delft-Den Haag geen kieviten. Op 10 januari op een rit Den Haag-Delft-Nootdorp v.v. geen kieviten. De 20e viel er opnieuw vorst in, die voortduurde tot 2 februari. De temperatuur kwam te De Bilt echter niet onder -5° C. Alleen de 24e en 25e januari dooiden het een heel etmaal. Het is heel waarschijnlijk, dat in deze periode alle kieviten uit ons land verdwenen zijn, want 12 dagen vorst houden ze vast niet uit. De hele verdere maand bleef de wind hoofdzakelijk noordwestelijk, soms ook noordelijk of noordoostelijk. Alleen de 9e, 10e, 11e, 12e, 13e, 22e, 23e, 26e en 28e der maand was de wind, meestal kort, uit andere, nl. zuidwestelijke richting. In Engeland was er veel en lang vorst door de NW, direct uit de poolstreken waaiende winden, die bij ons echter na het warmere Noordzeewater te zijn gepasseerd, hun grootste kou kwijt waren. Toch vroor het ook bij ons op 16 dagen (De Bilt) van de maand, bijna steeds licht. In de periode 3-14 februari vroor het te De Bilt met uitzondering van de 9e, niet. In deze periode schijnen toch wel kieviten bij ons te zijn binnengekomen. Want op 21 februari maakte ik een tocht Den Haag-Amsterdam v.v. en zag bij Leidsendam 2, bij Leiderdorp 10 kieviten. Overigens was toen de vorst alweer enkele dagen teruggekeerd, te De Bilt al sinds 15 februari, maar aan de kust was deze vorst van weinig of geen belang. Op 27 februari zag ik op een tocht Den Haag-Zandvoort geen enkele kievit, zodat tijdens de vorst van de tweede februarihelft de kieviten toch weer schijnen te zijn weggetrokken naar milder oorden.

De 28e februari werd voor het eerst een kievit gezien in Meyendel*. Dit was bij ZW wind. Toch duurde de vorst nog tot 11 maart voort, op 3 en 4 maart vroor het zelfs 10° te De Bilt. Maar aangezien wij op 1 maart de kievitentrek van een geheel jaar beschreven hadden, besluiten wij hier ons verslag.

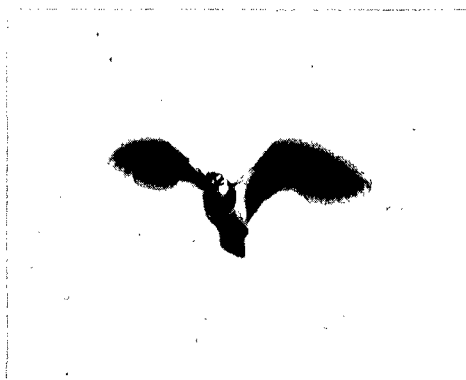

Foto F. P. J. Kooymans

Samenvatting en conclusies.

1. In elke maand vindt er van het Continent naar Engeland en/of omgekeerd kievitentrek plaats. Als deze trek de Nederlandse kust wil verlaten, treedt er vaak gidstrek (evenwijdig aan de kust) langs de scheiding zee/land op, die op verschillende afstanden van de waterlijn, zowel boven land als boven zee, kan optreden. Trek ter hoogte van de lichtschepen is waargenomen, maar soms gaat deze paralleltrek tot 5,5 km en zelfs verder het land in, in ongeveer ZW richting bij Den Haag. In elke maand kan er kievitentrek in zuidwestelijke, maar ook in noordoostelijke richting optreden. Dit hangt van diverse factoren af. In het voorgaande is geprobeerd, een en ander van de oorzaken van deze grote verscheidenheid in richtingen op te helderen.
2. Wat de vroege zometrek van de kievit betreft, was tot dusverre de opvatting van Klomp (1947) van kracht: 'In juli loopt de voorzometrek ten einde. Gedurende augustus is er min of meer een pauze in de trek, terwijl in september de herfsttrek inzet'. Lack nam op grond van zijn radarwaarnemingen aan, dat de kievitentrek in augustus voortgaat. Wij zien uit onze waarnemingen dat dit inderdaad het geval was in 1964. Lack zei erover: 'Er wordt soms gezegd, dat de aankomst van kieviten in Norfolk tijdelijk stop valt vanwege de rui, maar radar toont aan, dat deze doorgaat. Omdat ze echter in de eerste plaats voorkomt met oostelijke winden, is de aankomst van kieviten gering in die augustusmaanden, als westelijke winden de overhand hebben, zoals zo vaak het geval is.' Wie echter de trek wil zien langs de gidslijn, door de Hollandse kust gevormd, doet het best elke keer waar te nemen, als er winden uit de zuidoostelijke sector waaien.

3. De trek langs de Hollandse kust is het gehele jaar hoofdzakelijk waarneembaar bij deze zuid-oostelijke winden. Er treedt evenwel bij alle winden uit de oostelijke sector trek op, als de normaalrichting der betreffende kieviten maar loodrecht op de windrichting staat. Ze gaat echter bij NNO tot OZO winden meestal regelrecht de zee op en wel op grote hoogte. Dit overwegend trekken met oostelijke winden is het eerst door Lack met radar gevonden. Het is waarschijnlijk niet alleen te verklaren uit de omstandigheid, dat oostelijke winden in de regel met uitstekend trekweer gepaard gaan. Deze winden brengen namelijk in de regel droogte en deze droogte brengt vermoedelijk schaarste aan voedsel voor de kievit met zich mee. Aardwormen bv. gaan dieper de bodem in en zullen dan wel moeilijker te bemachtigen zijn. Bij kouder weer in najaar, winter en vroeg voorjaar zijn oostelijke winden doorgaans de voorboden van vorst en het is duidelijk dat ook vorst de prooidieren ertoe zal brengen, de bodem verder in te gaan.

4. Het ultrahoog trekken der kieviten over de kuststrook zou wel eens veroorzaakt kunnen worden door het optreden van windveranderingen in deze kuststrook. Daar het optreden van zee-trek vooral gekoppeld is aan oostelijke winden, lijkt het logisch, dat de kieviten verhoudingsgewijs meer genoodzaakt zijn, hogere luchtlagen met constante wind op te zoeken dan andere soorten²⁾. Vandaar, dat kievitentrek die de kust snijdt, zo weinig gezien wordt.

5. De weinige vondsten van geringde kieviten die in Engeland gedaan zijn geven in vergelijking met bv. Frankrijk geen goede afspiegeling van het aantal kieviten dat naar Groot-Brittannië trekt. In Frankrijk (en Spanje) immers worden veel kieviten geschoten e.d. Zodoende worden er veel meer ringvondsten gedaan. Terwijl in Engeland vogels, ook kieviten een zeer grote bescherming genieten.

6. Lack neemt aan, dat de door hem met radar waargenomen vogelbewegingen die in de zomer oostelijk de Noordzee oversteken, kieviten betreffen. Wij achten dit evenzeer waarschijnlijk. Wij beschikken over een waarneming van begin juli, dat er met NW wind een aantal kieviten NO langs onze kust trokken en vermoeden, dat dit dieren waren die na de oversteek vanuit Engeland de kust volgden, zoals dit meer gebeurt (ook bij andere soorten). We hebben enkele dergelijke waarnemingen ook uit het najaar, om welke reden we menen dat de door Lack met radar waargenomen overstekende vogels naar het continent, die hij 'steltlopers' noemt, eveneens kieviten kunnen betreffen. Wij vermelden ook een dergelijke waarneming van begin januari, in welk geval het met een zeker-

heid grenzende waarschijnlijkheid inderdaad kieviten waren, die uit Engeland kwamen.

7. In november en december kan volgens een vroegere publicatie van Prof. H. Klomp (1947) veel trek verwacht worden. Wij namen in deze tijd weinig trek waar. De dagen in deze tijd zijn te kort, om amateurs vóór of na het werk nog waarnemen aan kievitentrek mogelijk te maken. Hier is dus een leemte, die nog opgevuld moet worden. Pas uit de Kerstvakantie beschikken we weer over vrij veel waarnemingen. 8. Verkeerde trek van kieviten langs de Hollandse kust komt ook in het voorjaar voor. Deze zg. retromigratie gaat vaak niet tegen de wind in. De oorsprong van deze kieviten is dikwijls onduidelijk. Het kunnen zijn:

1. Dieren die uit Engeland komen en wegens zijwind de kust als gidslijn gaan volgen.

2. Dieren die van zuidelijker plaatsen van het continent komen, maar vooral wegens mee- of zijwind niet zee in gaan, maar tegen de wind in de kust volgen.

Het zal in de toekomst nodig zijn, voor beide verschijnselen een aparte naam te bedenken. Het tweede verschijnsel is verkeerde trek (retromigratie) sec. Men zou deze vorm natte verkeerde trek of retromigratie kunnen noemen. Het eerste dan droge verkeerde trek of retromigratie. In het tweede geval gaan ze immers de zee niet op door 'watervrees' of vanwege het gevaar dat ze lopen, boven zee door zijwinden af te drijven. In het eerste geval lopen ze na afdrijving boven zee gevaar, nog langer af te drijven boven land. Dit laatste komt weinig voor, omdat het alleen gebeurt bij min of meer zuivere zijwind en ze in dit geval alleen bij zeer sterke trekdrang de zee zullen opgaan (cf. Vleugel, De Levende Natuur, 1964: 40-48). Verdere studie is zeer nodig.

9. F. Jansen, die evenals ik de ervaring opdeed, dat de kievitentrek langs onze Hollandse kust vnl. optreedt bij ZO winden, wees mij in een gesprek erop, dat deze winden door drift meer kieviten naar de kust zullen brengen dan bv. westelijke winden. Dit is vermoedelijk waar. Ik heb hier reeds op gewezen voor de kraanvogel (o.a. in Natura 1964, p. 121). Nu is het zo, dat Dr. Gruys-Casemir erop gewezen heeft, dat vinken (en spreeuwen) op een trek morgen een adaptatie in hun trekoriëntering hebben, die ervoor zorgt, dat ze door tegen de wind in te draaien, de afdrijving bij zijwind overcompenseren (m.i. liever compenseren, of misschien reguleren). Als kieviten dit ook doen en voor trek uit en bij zee kan ik dit bevestigen, wordt de afdrijving dus minder (of verdwijnt misschien, wordt eventueel overgecompenseerd).

10. Zowel bij de voorzomertrek als bij de najaarstrek werd soms gidslijnentrek waargenomen

²⁾ Met oostelijke winden treden er immers veel meer plaatselijke windsystemen op aan de kust dan met andere winden.

bij windstilte. Dit wijst er op, dat kieviten bij windstilte niet de Noordzee opgaan. Net zoals we dit voor de trek van de vink vonden, schijnt de reden wel te zijn, dat ook kieviten de windrichting benutten, om hun standaardrichting vast te houden. Hierop wijst ook, dat ze bij onsta-

biele winden eveneens in grote mate de kust gaan volgen. Trouwens, ook het uitvallen van trek overzee bij zijwind, wanneer de trekkers de afdrijving die dan immers maximaal is, niet op de juiste wijze kunnen corrigeren, wijst in dezelfde richting.

In Reeuwijk geringde kieviten worden veel meer teruggemeld uit het Zuidwesten van Europa dan uit Engeland. De verhouding is echter scheef getrokken, omdat in Engeland geen kieviten geschoten worden, in Frankrijk en Spanje echter zeer veel.

Naar H. Klomp, 1947.